Nr 9

Socialutskottets betänkande i anledning av motion angående förfarandet vid tillsättande av läkartjänster.

I motionen 1971: 778 av herr *Pettersson* i Kvänum *m. fl.* (c, s, m) hemställs "att riksdagen beslutar, att förslag till besättande av läkartjänster skall omfatta sex sökande eller, om antalet behöriga sökande är mindre, samtliga sökande; samt att uppdra åt vederbörande utskott att utforma erforderlig lagtext".

Gällande bestämmelser m. m.

I sjukvårdslagen (1962: 242, omtryckt 1970: 211) och den därtill anknutna sjukvårdskungörelsen (1970: 703) är bestämmelser meddelade om åliggandena för landstingskommun och kommun som ej tillhör landstingskommun att ombesörja läkarvård på sjukhus och läkarvård utanför sjukhus i läkardistrikt samt om läkartjänster för sjukvårdsverksamheten och om tillsättning av läkartjänsterna.

Enligt 6 § sjukvårdslagen skall sjukhus benämnas lasarett om det är avsett för vårdbehövande oberoende av fallets svårare eller lindrigare art och sjukstuga om det företrädesvis är avsett för mindre krävande vård. Sjukstuga får vara försedd med högst trettio vårdplatser.

Sjukhus som är inrättat endast för förlossningsvård benämnes förlossningshem, om det företrädesvis är avsett för mindre krävande vård. Förlossningshem får vara försett med högst tio vårdplatser.

Sjukhus benämnes sjukhem om det till huvudsaklig del är inrättat för vård av långvarigt kroppssjuka, vilka är i behov av sjukhusvård främst i form av personlig skötsel men inte lider av tuberkulos, lättskötta psykiskt sjuka, konvalescenter eller vårdbehövande som är jämförliga med de nu nämnda.

De för sjukvården ansvariga läkarna är enligt 16 § sjukvårdslagen vid lasarett överläkare, vid sjukstuga sjukstuguläkare samt vid sjukhem sjukhemsläkare eller i förekommande fall överläkare. För fullgörande av viss del av överläkares åligganden får finnas biträdande överläkare. Vidare får för biträde i sjukvården finnas underläkare och extra läkare. Härutöver kan finnas konsultläkare. Tjänstebenämningen för läkare vid förlossningshem är inte angiven i sjukvårdslagen. Vad som stadgas

om sjukhemsläkare skall emellertid äga tillämpning på motsvarande läkare vid förlossningshem.

Överläkare förordnas av den kommunala sjukvårdsstyrelsen tills vidare. Sjukvårdsstyrelsen skall kungöra tjänst som överläkare ledig till ansökan. Ansökningshandlingarna skall inges till socialstyrelsen. Socialstyrelsen skall uppföra de fyra med avseende å förtjänst och skicklighet främsta sökandena på förslag. När förslaget görs upp skall särskild hänsyn tas till om sökanden kan åberopa framstående skicklighet, visad genom berömvärd tjänstgöring å sjukhus, eller grundlig utbildning eller väl vitsordat vetenskapligt forskningsarbete. Sjukvårdsstyrelsen förordnar sedan efter att ha hört vederbörande sjukhusdirektion en av dem som uppförts på förslaget.

Biträdande överläkare förordnas av sjukvårdsstyrelsen eller, efter styrelsens bemyndigande, av vederbörande sjukhusdirektion tills vidare eller för viss tid. Förordnande som meddelats för viss tid får förlängas. Sjukvårdsstyrelsen eller, efter styrelsens bemyndigande, vederbörande sjukhusdirektion skall kungöra tjänst som biträdande överläkare ledig till ansökan. Förslag till ledig tjänst görs av läkarsakkunniga som socialstyrelsen utser. På förslaget skall uppföras de tre med avseende å förtjänst och skicklighet främsta sökandena. Samma befordringsgrunder som vid tillsättning av överläkartjänst skall iakttas. Sjukvårdsstyrelsen skall sedan höra den överläkare som innehavaren av tjänsten närmast skall vara underställd och direktionen för sjukhuset samt sedan förordna en av de sökande som uppförts på förslaget till tjänsten.

Underläkare förordnas av sjukvårdsstyrelsen eller, efter styrelsens bemyndigande, av vederbörande sjukhusdirektion för högst tre år. Vid tillsättning av underläkartjänster tillämpas samma förfarande som vid tillsättning av tjänster som biträdande överläkare.

Även vid tillsättning av tjänster som sjukstuguläkare, sjukhemsläkare vid sjukhem med flera än sextio vårdplatser och extra läkare, vilka förordnas av sjukvårdsstyrelsen eller i förekommande fall vederbörande sjukhusdirektion, skall av socialstyrelsen utsedda läkarsakkunniga uppgöra förslag med de tre med avseende å förtjänst och skicklighet främsta sökandena, om socialstyrelsen ej medgivit undantag från detta förfarande. Samma befordringsgrunder som vid tillsättning av överläkartjänst skall iakttas.

De ovan refererade bestämmelserna finns i 20 § sjukvårdslagen och 16—18 §§ sjukvårdskungörelsen.

För tillsättning av vissa läkartjänster vid kommunala sjukhus, som upplåtits för läkarutbildning m. m., gäller vissa särskilda bestämmelser. Detta är även förhållandet beträffande tillsättning av läkartjänster vid karolinska sjukhuset och akademiska sjukhuset i Uppsala, för vilka sjukhus sjukvårdslagen inte är tillämplig. I stället gäller för dessa sjukhus av Kungl. Maj:t utfärdade reglementen.

I varje läkardistrikt i landstingskommun och i Gotlands kommun skall enligt 15 § sjukvårdslagen finnas minst en provinsialläkare. Härjämte får anställas biträdande provinsialläkare och extra provinsialläkare. I kommun som ej tillhör landstingskommun skall finnas minst en stadsdistriktsläkare i varje läkardistrikt.

Provinsialläkare utnämns av Kungl. Maj:t. Sjukvårdsstyrelsen skall kungöra tjänst ledig till ansökan. Ansökningshandlingarna skall inges till socialstyrelsen. Socialstyrelsen uppför de fyra med avseende å förtjänst och skicklighet främsta sökandena i den ordning de bör komma i fråga till tjänsten. Sjukvårdsstyrelsen skall beredas tillfälle yttra sig över förslaget. Socialstyrelsen avger därefter förord för någon av dem som uppförts på förslaget.

Biträdande provinsialläkare förordnas av sjukvårdsstyrelsen för viss tid eller tills vidare. Vid tillsättning av tjänster som biträdande provinsialläkare och extra provinsialläkare skall av socialstyrelsen utsedda läkarsakkunniga på förslag uppföra de tre med avseende å förtjänst och skicklighet främsta sökandena i den ordning de anses böra komma i fråga till vederbörande tjänst.

Bestämmelser om tillsättning av tjänster som provinsialläkare, biträdande provinsialläkare och extra provinsialläkare är meddelade i 18 § sjukvårdslagen och 14, 15 och 18 §§ sjukvårdskungörelsen.

Stadsdistriktsläkare i kommun som ej tillhör landstingskommun antas enligt 19 § sjukvårdslagen av sjukvårdsstyrelsen, om ej kommunfullmäktige förbehållit sig detta.

Behörighetsvillkor beträffande olika läkartjänster har meddelats i kungörelsen (1915: 559) angående villkor för behörighet till vissa civila läkarbefattningar. För behörighet till tjänster som överläkare och biträdande överläkare vid sjukhus fordras enligt huvudregeln i kungörelsen tre års sjukhusläkartjänstgöring, varav minst två år skall ha fullgjorts inom området för den sökta tjänsten. För behörighet till tjänst som provinsialläkare, biträdande provinsialläkare eller stadsdistriktsläkare krävs enligt kungörelsen minst åtta månaders tjänstgöring som underordnad läkare vid offentlig eller enskild sjukvårdsinrättning, varav minst fyra månader vid s. k. odelat lasarett eller vid medicinsk eller kirurgisk sjukhusavdelning. Socialstyrelsen har ansett en höjning av behörighetskraven påkallad och en utredning om behörighetsvillkoren för olika slag av läkartjänster ingår — som närmare anges i det följande — i uppdraget för den s. k. läkartjänstutredningen.

Före den 1 januari 1971 gällde bl. a. att överläkare utnämndes av Kungl. Maj:t och att socialstyrelsen resp. de särskilda läkarsakkunniga skulle vid tillsättning av läkartjänster vid sjukhus uppföra de fyra respektive tre sökande på förslag i den ordning de ansågs böra komma i fråga till vederbörande tjänst.

Förslag till ändringar av sjukvårdslagen i dessa m. fl. avseenden be-

handlades av 1970 års riksdag (prop. 1970: 42, 2LU 30). Förslagen grundade sig på ett av en särskilt tillkallad sakkunnig avgivet betänkande med förslag till ändringar i sjukvårdslagstiftningen (stencil S 1969: 1). Den sakkunniges uppdrag hade avsett vissa frågor om sjukhusens organisation.

Den sakkunnige berörde även frågan om sjukvårdshuvudmannens rätt att välja bland de sökande till en tjänst (betänkandet s. 30—31) och uttalade därvid att behörighetskrav, som fyller aktuella fordringar på tjänsternas innehavare, måste finnas för att en friare valrätt bland de sökande skulle kunna ifrågakomma. Sedan den sakkunnige påpekat att gällande behörighetsvillkor daterade sig från år 1915 och att det torde råda enighet om att dessa behörighetsvillkor i de flesta fall var helt otillräckliga uttalade den sakkunnige att det kunde övervägas att utvidga huvudmännens valrätt till samtliga kompetenta sökande först sedan behörighetsvillkoren antingen moderniserats så att de motsvarade dagens krav eller också slopats och ersatts av en kompetensprövning i varje särskilt fall.

Av redovisningen i propositionen (s. 28) av remissyttranden över betänkandet framgår att vissa landsting önskade vidga huvudmännens valrätt till att omfatta samtliga kompetenta sökande till överläkartjänst.

Kungl. Maj:t föreslog dock inte någon ändring härutinnan.

Sedan statsmakterna år 1969 fattat beslut angående vidareutbildning och fördelning av läkare m. m. (prop. 1969: 35, SU 83) som innebar att läkarnas vidareutbildning förutsätts i ökad utsträckning ske på tjänster för läkare i underordnad ställning, uppdrog Kungl. Maj:t i december samma år åt socialstyrelsen att utreda och inkomma med förslag beträffande dels de förändringar i tjänstekonstruktionen för läkare som påkallas av förslagen i prop. 1969: 35, dels behörighetsvillkoren såväl för utövande av läkaryrket som för olika slag av läkartjänster, varvid även skall undersökas vilka regler för värderingen av läkares meriter, som kan behövas vid tillsättning av olika slag av tjänster, dels de ändringar i sjukvårdslagstiftningen som föranleds av ställningstagandena i berörda frågor. Socialstyrelsen, som för utredningsarbetet bildat en särskild arbetsgrupp (läkartjänstutredningen), har att senast den 1 juli 1971 inkomma med utredningsförslagen.

Utskottet

Vid tillsättning av läkartjänster hos sjukvårdshuvudmännen skall enligt sjukvårdslagen med några få undantag förslag upprättas upptagande de med avseende å förtjänst och skicklighet främsta sökandena. Förslagen vid tillsättning av överläkartjänster och provinsialläkartjänster upprättas av socialstyrelsen och skall uppta fyra sökande. Förslagen

vid tillsättning av övriga tjänster skall uppta tre sökande och upprättas av särskilda av socialstyrelsen utsedda läkarsakkunniga.

Beträffande provinsialläkartjänster skall sökandena uppföras på förslag i den ordning de anses böra komma i fråga till vederbörande tjänst. Bestämmelser om rangordning av de sökande som uppförs på förslag gällde tidigare även beträffande läkartjänster vid sjukhus men har från och med den 1 januari 1971 upphävts.

Motionärerna anför att mot bakgrund av de krav på administrativt intresse och kunnande hos de i allmän tjänst anställda läkarna, som under senare år växt sig allt starkare, de nu gällande reglerna för upprättande av förslag framstår som alltmer otidsenliga. Det är inte ovanligt att förslagsrummen upptas av transportsökande eller andra sökande med många tjänsteår och vetenskapliga meriter medan sökande med väl vitsordad administrativ förmåga inte erhåller plats på förslaget. Det är inte heller ovanligt — anför motionärerna vidare — att förslagsrum upptas av personer som i själva verket inte är intresserade av att erhålla tjänsten utan söker för att pröva sina meriter i förhållande till andra sökande. Även i övrigt framstår det enligt motionärerna som otidsenligt att huvudmännen inte skall ha rätt att fritt välja befattningshavare. Ett fritt val kan emellertid enligt motionärerna vara befogat först sedan behörighetsvillkoren moderniserats eller ersatts av en kompetensprövning i varje särskilt fall. För att undanröja vissa av de nackdelar som är förenade med nuvarande system yrkar motionärerna att riksdagen beslutar att förslag till besättande av läkartjänster skall omfatta sex sökande eller, om antalet behöriga sökande är färre, samtliga sökande. Utökningen av förslagen bör avse alla slag av läkartjänster.

Vid tillsättning av läkartjänster måste en ingående prövning ske av behörighet och meriter med hänsyn till de krav den aktuella tjänsten ställer. De bestämmelser som finns till ledning för behörighetsprövningen kvarstår i princip oförändrade sedan 1915. Med hänsyn bl. a. till utvecklingen inom läkarvetenskapen har bestämmelserna blivit alltmer otidsenliga. Genom prövningen av de sökande i samband med upprättande av förslag har nackdelarna emellertid kunnat begränsas. En utvidgning av möjligheterna för huvudmännen att välja bland de sökande förutsätter att huvudmännen kan pröva de sökandes kompetens med utgångspunkt i moderna behörighetsregler. Utredningsarbete på detta område pågår för närvarande genom läkartjänstutredningen, vars uppdrag bl. a. omfattar översyn av behörighetsregler och regler om meritvärdering beträffande läkartjänster. Läkartjänstutredningen skall senast den 1 juli 1971 avge förslag i dessa frågor. Enligt utskottets mening bör dessa förslag avvaktas innan man tar ställning i frågan om utvidgning av valmöjligheterna för huvudmännen vid läkartillsättningar. Med hänsyn till detta och då härtill kommer att läkartjänstutredningen även

kan ha anledning att direkt komma in på frågan om utvidgning av dessa valmöjligheter avstyrker utskottet bifall till motionen.

Utskottet hemställer

att motionen 1971: 778 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 april 1971

På socialutskottets vägnar

RUNE GUSTAVSSON

Närvarande: herrar Gustavsson i Alvesta (c), Svensson i Kungälv (s), Hamrin (fp), Dahlberg (s), fru Skantz (s), herrar Larsson i Öskevik (c)*, Hyltander (fp), fru Sigurdsen (s), herrar Åkerlind (m), Johnsson i Blentarp (s), Andreasson (c), fru Marklund (vpk), herrar Nisser (m), Olsson i Timrå (s)* och Nilsson i Växjö (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

MARCUS BOKTR. STHLM 1971 710032